

Микола Симчич,
*к. філос. н., науковий співробітник
відділу історії філософії України Інституту філософії
імені Г. С. Сковороди НАН України*

Mykola Symchych,
*PhD in Philosophy, Research fellow at the Department of History
of Philosophy in Ukraine at Institute of Philosophy named after Hryhoriy
Scovoroda, The National Academy of Science of Ukraine*

ДО ПЕРЕКЛАДУ ПІДРУЧНИКА МАЙКЛА ЛАКСА «ВСТУП ДО СУЧАСНОЇ МЕТАФІЗИКИ»

У нашому філософському середовищі не так багато відомо про аналітичну метафізику (метафізику, що розвивається всередині аналітичної традиції).

Під аналітичною традицією маємо на увазі напрямок у сучасній філософській думці, в якому основний наголос ставиться на чіткості філософського аргументування, однозначності у вживанні філософських термінів. Виходячи з цих особливостей, аналітична філософія тісно «співпрацює» з логікою, лінгвістикою і природничими науками, насамперед — фізикою. Філософи аналітичної традиції більшою мірою приділяють увагу систематичній філософії (розв'язанню філософських проблем), а меншою — мірою історії філософії. Зазвичай, розв'язуючи певну проблему, філософи її розкладають на велику кількість дрібніших проблем. Тому часто виходить, що над однією філософською проблемою працюють десятки філософів, вбачаючи в ній різні аспекти.

У нас часто поширена думка, що всередині аналітичної традиції немає місця для метафізики. Таке розуміння пов'язане з ототожненням аналітичної філософії з неопозитивізмом. Справді неопозитивізм займав відверто антиметафізичну позицію і був невід'ємною частиною аналітичної філософії. Проте від неопозитивізму, що пережив свою популярність у 20—30 рр. XX ст., аналітична філософія поступово відійшла, і філософи-аналітики почали все більше займатися метафізикою. І не буде перебільшенням сказати, що на кінець XX — початок XXI ст. у середині аналітичної традиції переважають дослідження у царині метафізики.

Оскільки метафізика має довгу історію, і різні філософи використовували цей термін у досить відмінних значеннях, неоднозначність його вживання помітна і по сьогодні. Аналітичній філософії, попри її чітку тенденцію до елімінації всякої багатозначності, не вдалося дійти до одностайного розуміння терміну «метафізика». У найзагальніших словах можна сказати, що метафізика — це дослідження найосновніших принципів дійсності.

Варіюють також теми, які ті чи ті філософи залічують до метафізики. Серед тем, які філософи-аналітики найчастіше обговорюють у контексті метафізики, я би виділив такі: проблеми універсальних і партикулярних; проблеми часу, каузальності, модальностей, законів природи; проблема ідентичності матеріальних об'єктів та особистої ідентичності; проблема розрізнення духовного і тілесно-

го; проблема свободи волі. Проте число обговорюваних тем може або розширюватися, або звужуватися залежно від автора.

Часто вважають, що аналітична філософія — це англосаксонська традиція (філософія англомовного світу). До певної міри це правда. У таких країнах, як Великобританія, США, Канада, Австралія чи Ірландія, безумовно домінує аналітична традиція. Проте останнім часом усе більше і більше послідовників аналітичної традиції з'являється і на «континенті» (в неангломовних країнах Європи).

На жаль, дотепер в українського читача не було доброї нагоди познайомитися з аналітичною метафізикою. Найкращий спосіб одержати загальне враження про певну дисципліну — це прочитати підручник, який достатньо доступно і загально розказує про проблеми і способи їх розв'язання, які найхарактерніші для цієї дисципліни. Досі ми не мали такого підручника з аналітичної метафізики українською мовою.

На даний момент відбувається переклад підручника американського автора Майкла Лакса «Вступ до сучасної метафізики» [*Loux M.J. Metaphysics: A Contemporary Introduction — New York: Routledge, 2006.*]. За рахунок фінансування фонду Джона Темплтона переклад має бути опублікованим наступного року у видавництві «Дух і літера». Цей підручник витримав три видання досить великими тиражами і вважається одним з кращих, які існують на сьогоднішній момент.

Майкл Лакс [Michael Loux] колишній професор Університету Нотр Дейм [The University of Notre Dame] — чи не найвідомішого католицького університету США. Протягом своєї філософської кар'єри займався метафізикою, зокрема проблемою універсалій, а також історико-філософськими дослідженнями — філософією Аристотеля.

Підручник Лакса вражає систематичністю і доступністю. Він намагається пояснити філософські проблеми і дискусії навколо них всередині аналітичної філософії, не зловживаючи апаратом сучасної логіки і спеціалізованою термінологією.

Підручник має таку окрім вступу містить ще 9 розділів:

1. Проблема універсалій I. Метафізичний реалізм;
2. Проблема універсалій II. Номіналізм;
3. Конкретні партикулярії I. Субстрати, кластери і субстанції;
4. Висловлювання і їхні сусіди;
5. Необхідне і можливе;
6. Каузальність;
7. Природа часу;
8. Конкретні партикулярії II. Існування в часі.
9. Виклик антиреалізму.

Вашій увазі пропонується вступний розділ, де професор Лакс викладає своє розуміння терміну метафізика, коротко передає історію цієї дисципліни та доводить її актуальність.

Стаття надійшла до редакції 02.10.14